

Downloaded via the EU tax law app / web

DOMSTOLENS DOM (stora avdelningen)

den 19 mars 2013 (*)

”Överklaganden – Statligt stöd – Finansiella åtgärder till förmån för France Télécom – Planerat aktieägartillskott– Offentliga uttalanden av en medlem av den franska regeringen – Beslut i vilket stödet förklaras oförenligt med den gemensamma marknaden och i vilket det inte fastställs att det ska återkrävas – Begreppet statligt stöd – Begreppet ekonomisk fördel – Begreppet ianspråktagande av statliga medel”

I de förenade målen C-399/10 P och C-401/10 P,

angående två överklaganden enligt artikel 56 i stadgan för Europeiska unionens domstol, som ingetts den 4 respektive den 3 augusti 2010,

Bouygues SA, Paris (Frankrike),

Bouygues Télécom SA, Boulogne-Billancourt (Frankrike),

företrädna av C. Baldon, J. Blouet-Gaillard, J. Vogel, F. Sureau och D. Theophile, avocats,
klagande,

i vilket de andra parterna är:

Europeiska kommissionen, företrädd av C. Giolito, D. Grespan och S. Thomas, samtliga i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg,

svarande i första instans,

Republiken Frankrike, företrädd av G. de Bergues och J. Gstalter, båda i egenskap av ombud,

svarande i första instans,

med stöd av

Förbundsrepubliken Tyskland, företrädd av T. Henze och J. Möller, båda i egenskap av ombud, biträdda av U. Soltész, Rechtsanwalt,

intervenient i andra instans,

France Télécom SA, Paris, inledningsvis företrädd av S. Hautbourg, S. Quesson och L. Olza Moreno, avocats, därefter av S. Hautbourg och S. Quesson, avocats,

Association française des opérateurs de réseaux et services de télécommunications (AFORS Télécom), Paris,

sökande i första instans,

och

Europeiska kommissionen, företrädd av C. Giolito, D. Grespan och S. Thomas, samtliga i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg,

sökande,

i vilket de andra parterna är:

Republiken Frankrike, företrädd av G. de Bergues och J. Gstalter, båda i egenskap av ombud, svarande i första instans,

med stöd av

Förbundsrepubliken Tyskland, företrädd av T. Henze och J. Möller, båda i egenskap av ombud, biträdda av U. Soltész, Rechtsanwalt,

intervenient i andra instans,

Bouygues SA, Paris,

Bouygues Télécom SA, Boulogne-Billancourt,

företrädda av C. Baldon, J. Blouet-Gaillard, J. Vogel, F. Sureau och D. Theophile, avocats,

France Télécom SA, Paris, inledningsvis företrädd av S. Hautbourg, S. Quesson och L. Olza Moreno, avocats, därefter av S. Hautbourg och S. Quesson, avocats,

Association française des opérateurs de réseaux et services de télécommunications (AFORS Télécom), Paris,

sökande i första instans,

meddelar

DOMSTOLEN (stora avdelningen)

sammansatt av ordföranden V. Skouris, vice-ordföranden K. Lenaerts, avdelningsordförandena A. Tizzano, M. Ilešič och J. Malenovský samt domarna U. Löhmus, E. Levits, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev (referent), J.-J. Kasel och M. Safjan,

generaladvokat: P. Mengozzi,

justitiesekreterare: handläggaren A. Impellizzeri,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 13 mars 2012,

och efter att den 28 juni 2012 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Bouygues SA och Bouygues Télécom SA (nedan gemensamt kallade bolagen Bouygues)

och Europeiska kommissionen har yrkat att domstolen ska upphäva den dom som meddelades av Europeiska unionens tribunal den 21 maj 2010 i de förenade målen T-425/04, T-444/04, T-450/04 och T-456/04, France Télécom m.fl. mot kommissionen, REU 2010, s. II-2099 (nedan kallad den överklagade domen) i vilken tribunalen ogiltigförklarade artikel 1 i kommissionens beslut 2006/621/EG av den 2 augusti 2004 om det statliga stöd som Frankrike genomfört till förmån för France Télécom (EUT L 257, 2006, s. 11) (nedan kallat det omtvistade beslutet) och förklarade att det inte längre fanns anledning att pröva yrkandena om ogiltigförklaring av artikel 2 i beslutet.

Bakgrund till tvisten

Allmän bakgrund till målet

2 France Télécom SA (nedan kallat FT), operatör och tillhandahållare av telenät och teletjänster, bildades år 1991 som en offentligrättslig juridisk person och är sedan den 31 december 1996 ett aktiebolag. FT är börsnoterat sedan oktober 1997. År 2002 uppgick den franska statens andelar i FT:s aktiekapital till 56,45 %. Återstoden innehades av allmänheten (32,25 %), FT självt (8,26 %) och FT:s anställda (3,04 %).

3 Första kvartalet år 2002 offentliggjorde FT sin årsredovisning för år 2001, vari framgick att bolaget hade en nettoskuld på 63,5 miljarder euro och hade gjort en förlust på 8,3 miljarder euro.

4 Under perioden mars–juni 2002 sänkte kreditvärderingsinstitutet Moody's och Standard & Poor's (nedan kallat S & P) FT:s kreditbetyg och justerade samtidigt sina förväntningar i negativ riktning. Moody's sänkte dessutom den 24 juni 2002 FT:s kreditvärdighet på lång och kort sikt till lägsta nivån för hög kreditvärdighet (investment grade). Samtidigt sjönk FT:s aktiekurs markant.

5 Den franska ekonomi-, finans- och industriministern (ministre de l'Économie, des Finances et de l'Industrie) (nedan kallad ekonomiministern) uttalade sig om FT:s ekonomiska ställning i en intervju som publicerades i dagstidningen *Les Échos* den 12 juli 2002 (nedan kallat uttalandet av den 12 juli 2002) och sade att franska staten, för den händelse att FT skulle få problem med finansieringen skulle vidta nödvändiga åtgärder för att övervinna dem.

6 Samma dag sänkte S & P kreditbetyget på lång sikt till lägsta nivån för hög kreditvärdighet och uttalade att FT endast behöll denna nivå på grund av vad franska staten låtit förstå om FT.

7 Den 12 september 2002 tillkännagav de franska myndigheterna att de hade accepterat avskedsansökan från FT:s verkställande direktör.

8 Den 13 september 2002 offentliggjorde FT sitt halvårsbokslut, vilket bekräftade att FT:s konsoliderade egna kapital den 30 juni 2002 hade blivit negativt med ett belopp på 440 miljoner euro och att bolagets nettoskuld uppgick till 69,69 miljarder euro, varav 48,9 miljarder euro utgjorde obligationsskuld som förföll till betalning åren 2003–2005.

9 I ett pressmeddelande om FT:s ekonomiska ställning av den 13 september 2002 uttalade de franska myndigheterna, sammanfattningsvis, att franska staten skulle bidra till att stärka FT:s eget kapital och om nödvändigt vidta åtgärder för att undvika alla eventuella finansieringsproblem för bolaget.

10 Samma dag ändrade kreditvärderingsinstitutet Moody's prognosen för FT:s skuldbörda från negativ till stabil på grund av att den franska staten hade bekräftat att den ville stötta FT.

11 Den 2 oktober 2002 utnämndes en ny verkställande direktör för FT. I det pressmeddelande i vilket utnämningen meddelades upprepades i stora drag vad som sagts i pressmeddelandet av den 13 september 2002 som nämnts i punkt 9 i denna dom.

12 Vid ett styrelsemöte den 4 december 2002 lade FT:s nya ledning fram handlingsplanen "Ambition France Télécom 2005" (nedan kallad Ambitionsplanen 2005), som huvudsakligen syftade till att återställa balansen i FT:s balansräkning genom en förstärkning av det egna kapitalet uppgående till 15 miljarder euro.

13 Presentationen av Ambitionsplanen 2005 åtföljdes av ett pressmeddelande från ekonomiministern den 4 december 2002 (nedan kallat tillkännagivandet av den 4 december 2002), vilket har följande lydelse:

"[Ekonomiministern] ... bekräftar att [den franska] staten stödjer den handlingsplan som [FT:s] styrelse antog den 4 december [2002]. 1) Koncernen [FT] utgör en sammanhållen industrigrupp med en anmärkningsvärd verksamhet. [FT:s] ekonomi är i dag emellertid i obalans och det är i behov av eget kapital och på medellång sikt återfinansiering. Situationen är en följd av misslyckade investeringar som tyvärr gjordes just när "finansbubblan" var som värst samt mer allmänt när marknaderna började att gå tillbaka. Att [FT] inte kunde finansiera sin expansion på annat sätt än genom lån har förvärrat situationen. 2) [Den franska] staten som är majoritetsägare har uppmanat den nya ledningen att återställa [FT:s] ekonomiska balans och samtidigt behålla koncernens integritet ... 3) Med tanke på den handlingsplan som utarbetades av ledningen och utsikterna till avkastning på investeringarna kommer [den franska] staten att delta i en förstärkning av det egna kapitalet med 15 miljarder euro i förhållande till sin aktieandel, vilket innebär en investering på 9 miljarder euro. [Den franska] staten som aktieägare agerar därmed som en rationell investerare. Det är [FT] som ska fastställa de närmare formerna och tidsplanen för förstärkningen av det egna kapitalet. [Den franska] regeringen vill att transaktionen ... genomförs med största möjliga hänsyn till enskilda aktieägare och aktieäggande anställda [i FT]. För att [FT] ska kunna inleda transaktionen vid lämpligt tillfälle är [den franska] staten beredd att lämna ett förskott på sitt deltagande i förstärkningen av det egna kapitalet, genom ett tillfälligt aktieägartillskott till [FT], som ska återbetalas till marknadsvillkor. 4) Hela [den franska] statens andel i [FT] kommer att överföras till [Entreprise de recherches et d'activités pétrolières (ERAP), nedan kallat ERAP], som är ett affärsdrivande offentligt industriföretag (EPIC). Det kommer att ta upp lån på finansmarknaderna för att finansiera [den franska] statens andel i förstärkningen av det egna kapitalet i [FT]."

14 Den 11 och den 12 december 2002 emitterade FT två på varandra följande obligationslån för sammanlagt 2,9 miljarder euro.

15 Den 17 december 2002 upplyste S & P om att franska statens stöd sedan juli 2002 hade varit en omständighet av avgörande betydelse för att FT hade fått behålla betyget hög kreditvärdighet och att statens tillkännagivande om ett aktieägartillskott och löftet om att den skulle delta i en återfinansiering i storleksordningen 15 miljarder euro i överensstämmelse med sitt kapitalinnehav bekräftade detta stöd.

16 Den 20 december 2002 skickade ERAP ett paraferat och undertecknat förslag till avtal om aktieägartillskott (nedan kallat förslaget till avtal om aktieägartillskott). FT skrev aldrig under förslaget och aktieägartillskottet genomfördes aldrig.

17 Den 15 januari 2003 tog FT lån i form av emitteringar av obligationslån för sammanlagt 5,5 miljarder euro. Obligationslånen täcktes inte av någon statlig säkerhet eller garanti. FT förnyade den 10 februari 2003 en del av ett syndikerat lån som hade förfallit till betalning med 15 miljarder

euro.

18 Den 4 mars 2003 verkställdes den förstärkning av det egna kapitalet som ingick i Ambitionsplanen 2005. Den 24 mars 2003 ökades FT:s kapital med 15 miljarder euro. Den franska staten bidrog med 9 miljarder euro vilket var proportionerligt i förhållande till dess andel av FT:s kapital. Transaktionen avslutades den 11 april 2003.

19 FT avslutade räkenskapsåret 2002 med en förlust på cirka 21 miljarder euro och en nettoskuld på nära 68 miljarder euro. Årsredovisningen för år 2002, som FT offentliggjorde den 5 mars 2003, visade att FT:s omsättning hade ökat med 8,4 procent, vinsten före avskrivningar hade ökat med 21,1 procent och vinsten före finansiella poster hade ökat med 30,9 procent. Den 14 april 2003 innehade den franska staten 58,9 procent av aktierna i FT, varav 28,6 procent via ERAP.

Det administrativa förfarandet och det omtvistade beslutet

20 Den 4 december 2002 anmälde Republiken Frankrike till kommissionen de finansiella åtgärder som skulle vidtas enligt Ambitionsplanen 2005, däribland erbjudandet om ett aktieägartillskott.

21 Den 22 januari 2003 ingav bolagen Bouygues, två bolag bildade enligt fransk rätt, varav Bouygues Télécom SA bedriver verksamhet på den franska marknaden för mobiltelefoni, ett klagomål till kommissionen beträffande bland annat två stödåtgärder vilka de hävdade att franska staten hade beviljat FT. De stödde sig på offentliga uttalanden som de franska myndigheterna hade gjort till stöd för FT sedan juli år 2002 (nedan kallade uttalandena från juli 2002 och framåt), dels tillkännagivandet av den 4 december 2002 om ett planerat aktieägartillskott på 9 miljarder euro.

22 Den 12 mars 2003 offentliggjordes kommissionens beslut att inleda det formella granskningsförfarande som stadgas i artikel 88.2 EG avseende bland annat de finansiella åtgärder som franska staten genomfört till fördel för FT (nedan kallat beslutet att inleda det formella granskningsförfarandet) i *Europeiska unionens officiella tidning* (EUT C 57, s. 5).

23 Den 3 augusti 2004 delgav kommissionen de franska myndigheterna det omtvistade beslutet. I artikel 1 i beslutet föreskrivs att "[det aktieägartillskott] som [Republiken Frankrike] beviljade [FT] i december 2002 i form av en kreditfacilitet på 9 miljarder euro utgör med hänvisning till uttalandena från... juli 2002 och framåt ett statligt stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden". I artikel 2 i beslutet föreskrivs att "[d]et stöd som avses i artikel 1 [inte] skall ... leda till återkrav".

24 I skälen 17–26 i beslutet konstaterade kommissionen att FT:s ekonomiska situation från och med juni 2002 hade kännetecknats av allvarliga strukturella problem och obalans i balansräkningen. Det framgår av skäl 37 i beslutet att kreditvärderingsinstituten S & P och Moody's vid tidpunkten för uttalandet av den 12 juli 2002 stod i beredskap att sänka FT:s kreditvärdighet till kategorin högriskobligation (junk bond).

25 I skäl 39 i det omtvistade beslutet uttalade kommissionen således att FT i juli 2002 hade varit föremål för en förtroendekris som innebar en risk för den planerade återfinansieringen och utgjorde en fara för bolagets likviditet år 2003. Kommissionen förtydligade bland annat i skälen 212 och 222 i beslutet att kreditvärderingsinstituterna Moody's och S & P på grund av de franska myndigheternas pressmeddelanden av den 13 september och den 2 oktober 2002 hade ändrat sin värdering beträffande hanteringen av FT:s skuld och hänvisade till att marknaden nu hade större förtroende för FT.

26 I skälen 185–187 i det omtvistade beslutet konstaterade kommissionen att bland annat uttalandena från juli 2002 och framåt hade gjorts innan de anmälda åtgärderna vidtogs i december år 2002 och att dessa uttalanden hade haft en inverkan på hur marknaden och de ekonomiska aktörerna uppfattade FT:s ekonomiska situation i december år 2002. Kommissionen gjorde därför bedömningen att de nämnda uttalandena och de anmälda åtgärderna kunde analyseras som en helhet.

27 I skälen 188, 189 och 203–219 i det omtvistade beslutet preciserade kommissionen att uttalandet av den 12 juli 2002 förvisso hade påverkat marknaderna och gett FT en ekonomisk fördel. Efter att ha analyserat ett flertal juridiska argument kom kommissionen dock fram till att den inte hade tillräcklig information för att kunna bevisa att detta uttalande åtminstone potentiellt innebar att statsmedel kunde tas i anspråk.

28 I skälen 194–196 i det omtvistade beslutet bedömde kommissionen däremot att erbjudandet om ett aktieägartillskott hade gett FT en fördel och potentiellt innebar ett ianspråktagande av statliga medel. Detta erbjudande hade nämligen möjliggjort för FT att öka sin finansiering och lugna marknadens oro för att bolaget inte skulle kunna fullgöra sina återbetalningsskyldigheter. Dessutom hade en potentiellt kompletterande belastning för staten uppkommit på grund av att det meddelades att ett aktieägartillskott skulle överföras i förening med att förutsättningar för överföring förelåg, att marknaden gavs intrycket att tillskottet faktiskt hade överförts och slutligen att erbjudandet om ett aktieägartillskott skickats.

29 I skälen 197–201 i beslutet bedömde kommissionen även att fördelar av det slag som FT hade beviljats snedvrider eller hotar att snedvrider konkurrensen på ett särskilt kännbart sätt och att sådana fördelar kan påverka handeln mellan medlemsstaterna på den konkurrensutsatta telekommarknaden.

30 I skälen 203–256 i det omtvistade beslutet gjorde kommissionen bedömningen att mot bakgrund av den inverkan som bland annat uttalandena från juli 2002 och framåt hade haft på marknaden uppfyllde de anmälda åtgärderna varken kriteriet om en försiktig privat investerare i en marknadsekonomi eller kriterierna för statligt stöd för att rädda eller omstrukturera företag i svårigheter. Följaktligen fann kommissionen att de berörda åtgärderna utgjorde statligt stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden.

31 Eftersom kommissionen ansåg att det inte var möjligt att exakt avgöra vilka verkningar stödet haft och att den inte tidigare hade gjort någon helhetsbedömning av om andra delar i nämnda stöd än erbjudandet om ett aktieägartillskott var förenliga med bestämmelserna om statligt stöd, fann emellertid kommissionen i skälen 257–264 i beslutet att rätten till försvar och principen om skydd för berättigade förväntningar utgjorde hinder för att stödet återkrävdes.

Förfarandet vid tribunalen och den överklagade domen

32 Republiken Frankrike, FT och bolagen Bouygues yrkade i målen vid tribunalen att det omtvistade beslutet skulle ogiltigförklaras och Association française des opérateurs de réseaux et

service de télécommunications (AFORS Télécom] yrkade att beslutet delvis skulle ogiltigförklaras.

33 Till stöd för yrkandet att artikel 1 i det omtvistade beslutet skulle ogiltigförklaras åberopade Republiken Frankrike och FT bland annat som andra grund att det hade skett en felaktig rättstillämpning vid tillämpningen av begreppet statligt stöd i artikel 87.1 EG på de anmälda åtgärderna och som sin tredje grund att det gjorts en uppenbart felaktig bedömning av innehållet och/eller de påstådda verkningarna av uttalandena från juli 2002 och framåt.

34 Till stöd för sitt yrkande om ogiltigförklaring av artikel 1 i det omtvistade beslutet, såtillvida som kommissionen inte hade kvalificerat uttalandena från juli 2002 och framåt, var för sig eller gemensamt, som statligt stöd, åberopade bolagen Bouygues som första grund att artikel 87.1 EG hade åsidosatts och som andra grund en motsägelsefull och otillräcklig motivering av beslutet i strid med artikel 253 EG.

35 Tribunalen prövade i den överklagade domen ovannämnda grunder gemensamt vad avser begreppet statligt stöd.

36 I punkterna 126–133 i domen underkände tribunalen bland annat kommissionens argument att bolagen Bouygues yrkande om ogiltigförklaring av artikel 1 i det omtvistade beslutet, såtillvida som kommissionen inte hade kvalificerat uttalandena från juli 2002 och framåt som statligt stöd, inte kunde prövas i sak på grund av bristande intresse av att få saken prövad, eftersom bolagen endast hade ifrågasatt motiveringen för det omtvistade beslutet och inte kunde dra en ytterligare fördel av att det fastställdes att också uttalandena från juli 2002 och framåt utgjorde statligt stöd.

37 I sak erinrade tribunalen i punkt 215 i den överklagade domen om att det, för att en åtgärd ska kvalificeras som statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1 EG, bland annat krävs att åtgärden innebär en fördel, som kan ta sig olika former, som direkt eller indirekt härrör från allmänna medel.

38 I punkt 262 i domen preciserade tribunalen att det måste finnas ett samband mellan den konstaterade fördelen och ianspråktagandet av statliga medel, att fördelen ska ha ett nära samband med en motsvarande kostnad som belastar statens budget eller med en tillräckligt konkret ekonomisk risk som belastar denna budget och som beror på rättsligt bindande åtaganden av staten.

39 I punkt 231 i den överklagade domen definierade tribunalen begreppet fördel så, att statens ingripande ska få till följd att stödmottagarens ekonomiska och/eller finansiella ställning förbättras.

40 Tribunalen slog i punkt 259 i den överklagade domen härvidlag fast att kommissionen hade visat att uttalandena från juli 2002 och framåt och tillkännagivandet av den 4 december 2002 tillsammans medförde att FT beviljades en fördel i den mening som avses i artikel 87.1 EG.

41 I punkt 257 i domen uttalade däremot tribunalen att kommissionen inte hade kunnat visa förekomsten av en ytterligare och separat fördel för FT som följd av erbjudandet om ett aktieägartillskott, vars avsändande den 20 december 2002 inte offentliggjorts, eftersom uttalandena från juli 2002 och framåt och särskilt tillkännagivandet av den 4 december 2002 hade möjliggjort för FT att återfinansiera sina skulder med 9 miljarder euro på de villkor som vid denna tidpunkt gällde på obligationsmarknaden.

42 Tribunalen prövade därefter frågan om den fördel som kommissionen fastställt härrörde från statliga medel.

43 Tribunalen erinrade härvidlag i bland annat punkterna 269–289 i den överklagade domen

om att uttalandena från juli 2002 och framåt inte kunde likställas med en garanti eller tolkas som att statsmedel belastades med en sådan risk att det utgjorde en överföring av statliga medel. Tribunalen ogillade följaktligen det yrkande om ogiltigförklaring av artikel 1 i det omtvistade beslutet, i den mån som kommissionen inte hade kvalificerat uttalandena från juli 2002 och framåt som statligt stöd, som framstälts av bolagen Bouygues.

44 Vad beträffar tillkännagivandet av den 4 december 2002 fastslog tribunalen i punkt 293 i den överklagade domen att vare sig kommissionen eller bolagen Bouygues hade hävdats att tillkännagivandet i sig innebar att det var fråga om ett tillräckligt tydligt, bindande och ovillkorligt åtagande som kunde utgöra grund för slutsatsen att det var frågan om en överföring av statliga medel i den mening som avses i artikel 87.1 EG. Tribunalen fastslog vidare i punkterna 294–298 i domen att kommissionen inte hade styrkt att tillkännagivandet av den 4 december 2002 innebar att det skedde en överföring av statliga medel.

45 Vad beträffar förslaget till avtal om aktieägartillskott fann tribunalen i punkt 299 i den överklagade domen att eftersom kommissionen inte hade kunnat styrka att förslaget innebar en fördel för FT, kunde tribunalen än mindre slå fast att det hade skett en överföring av statliga medel som hade ett samband med denna fördel.

46 I punkterna 302–309 i den överklagade domen prövade tribunalen om kommissionen ändå genom en helhetsbedömning av uttalandena från juli 2002 och framåt jämförda med tillkännagivandet av den 4 december 2002 och erbjudandet om ett aktieägartillskott hade kunnat komma fram till att det förelåg en ekonomisk fördel som härrörde från statliga medel.

47 Tribunalen fann härvidlag för det första i punkt 304 i den överklagade domen att eftersom uttalandena från juli 2002 och framåt inte innebär ett föregripande av en specifik ekonomisk fördel som den som slutligen konkretiserades i december 2002, utgjorde tillkännagivandet av den 4 december 2002 ett tydligt avbrott i det händelseförlopp som ledde till återfinansieringen av FT.

48 För det andra fann tribunalen i punkt 309 i den överklagade domen att även om kommissionen hade möjlighet att ta hänsyn till samtliga omständigheter som tidsmässigt låg före tillkännagivandet av den 4 december 2002 för att fastslå att det förelegat en fördel som följde av att finansmarknadernas förtroende hade återskapats och villkoren för återfinansieringen av FT hade förbättrats ledde denna fördel ”inte till en motsvarande minskning av statens budget eller att det uppkom en ekonomisk risk som är tillräckligt konkret och belastar denna budget. Denna fördel skiljer sig i synnerhet från den som kan följa av [erbjudandet om ett aktieägartillskott] ... vars förekomst inte har styrkts i det [omtvistade] beslutet”.

49 Följaktligen fann tribunalen i punkt 310 i den överklagade domen att kommissionen hade missuppfattat begreppet statligt stöd i den mening som avses i artikel 87.1 EG när den fastslog att erbjudandet om ett aktieägartillskott, mot bakgrund av uttalandena från juli 2002 och framåt, innebar att FT hade beviljats en fördel som följde av en överföring av statliga medel och tribunalen ogiltigförklarade artikel 1 i det omtvistade beslutet.

Förfarandet vid domstolen

50 Genom handling som inkom till domstolens kansli den 20 december 2010 begärde Förbundsrepubliken Tyskland att få intervensera i målen C-399/10 P och C-401/10 P till stöd för de yrkanden som framstälts av Republiken Frankrike.

51 Genom beslut av domstolens ordförande av den 28 februari 2011 tilläts Förbundsrepubliken Tyskland att intervensera i målen C-399/10 P och C-401/10 P.

52 Genom beslut av domstolens ordförande av den 8 september 2011 förenades de två målen med avseende på det muntliga förfarandet och domen.

Parternas yrkanden

53 Bolagen Bouygues har yrkat att domstolen ska

- upphäva den överklagade domen,
- pröva målet i sak och ogiltigförklara artikel 1 i det omtvistade beslutet, i den mån som kommissionen inte i denna artikel kvalificerade uttalandena från juli 2002 och framåt som statligt stöd och ogiltigförklara artikel 2 i beslutet, såtillvida som Republiken Frankrike i denna artikel inte förpliktas att återkräva det fastställda statliga stödet från FT,
- i andra hand, återförvisa målet till tribunalen, om domstolen inte anser att målet är färdigt för avgörande, och
- förplikta kommissionen, FT, Republiken Frankrike och Förbundsrepubliken Tyskland att ersätta rättegångskostnaderna.

54 Kommissionen har yrkat att domstolen ska

- upphäva den överklagade domen, i den mån som artikel 1 i det omtvistade beslutet ogiltigförklarades i denna dom och kommissionen förpliktades att bära sina egna rättegångskostnader och ersätta de kostnader som åsamkats Republiken Frankrike och FT,
- återförvisa målet till tribunalen för en ny prövning, och
- förordna att frågan om rättegångskostnader ska anstå.

55 FT har yrkat att domstolen ska

- ogilla överklagandena,
- alternativt, återförvisa målet till tribunalen,
- för det fall domstolen upphäver den överklagade domen och beslutar att inte återförvisa målet till tribunalen, helt eller delvis bifalla FT:s talan i första instans, och
- förplikta bolagen Bouygues och kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.

56 Republiken Frankrike har yrkat att domstolen ska

- ogilla överklagandena,
- alternativt, återförvisa målet till tribunalen,
- för det fall domstolen inte återförvisar målet till tribunalen, helt eller delvis bifalla Republiken Frankrikes talan i första instans, och
- förplikta bolagen Bouygues och kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.

57 Förbundsrepubliken Tyskland har anslutit sig till Republiken Frankrikes yrkanden och har även yrkat att bolagen Bouygues och kommissionen ska förpliktas att ersätta de

rättegångskostnader som åsamkats Förbundsrepubliken Tyskland.

Prövning av överklagandena

58 Bolagen Bouygues har åberopat två grunder till stöd för sitt överklagande.

59 Domstolen erinrar härvidlag om att bolagen Bouygues dels hade väckt talan vid tribunalen om ogiltigförklaring av artikel 1 i det omtvistade beslutet, i den mån som kommissionen inte i denna artikel kvalificerade uttalandena från juli 2002 och framåt som statligt stöd, och om ogiltigförklaring av artikel 2 i beslutet (mål T-450/04), dels hade intervenerat till stöd för kommissionens yrkanden i det mål där talan väckts av FT om ogiltigförklaring av samma beslut (mål T-444/04).

60 Tribunalen fastslog i den överklagade domen först att bolagen Bouygues yrkande om ogiltigförklaring av artikel 1 i det omtvistade beslutet, i den mån som kommissionen inte i denna artikel kvalificerade uttalandena från juli 2002 och framåt som statligt stöd, kunde prövas i sak men ogillade yrkandet (mål T-450/04). Vidare fann tribunalen att FT:s yrkande om ogiltigförklaring av hela artikel 1 i beslutet kunde prövas i sak och biföll yrkandet (mål T-444/04). Slutligen fastslog tribunalen att det under dessa omständigheter inte längre fanns anledning att pröva bland annat bolagen Bouygues yrkande om ogiltigförklaring av artikel 2 i samma beslut.

61 Således avser bolagen Bouygues första överklagandegrund tribunalens bedömning i mål T-450/04, och består i att tribunalen gjorde fel när den förkastade de argument som bolagen lade fram för att visa att kommissionen hade gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning genom att inte kvalificera uttalandena från juli 2002 och framåt som statligt stöd.

62 Den andra överklagandegrunden avser tribunalens bedömning i mål T-444/04 och består i att tribunalen gjorde sig skyldig till en felaktig rättstillämpning när den ogiltigförklarade det omtvistade beslutet, i den mån som tillkännagivandet av den 4 december 2002 och erbjudandet om ett aktieägartillskott, betraktade som en enhet, i beslutet kvalificerades som statligt stöd. Denna grund har två delar, varav den första avser en felaktig rättstillämpning avseende det nödvändiga sambandet mellan den erhållna fördelen och ianspråktagandet av statliga medel medan den andra avser en felaktig rättstillämpning avseende frågan huruvida erbjudandet om ett aktieägartillskott innebar en fördel för FT.

63 Kommissionen har åberopat tre grunder till stöd för sitt överklagande, varav den första består i att den överklagade domen är motsägelsefullt motiverad.

64 Den andra grunden består i att tribunalen gjorde sig skyldig till en felaktig rättstillämpning när den ogiltigförklarade det omtvistade beslutet, i den mån den kvalificerade tillkännagivandet av den 4 december 2002 och erbjudandet om ett aktieägartillskott, betraktade som en enhet, som statligt stöd. Denna grund består av fyra delar, varav den första avser en felaktig rättstillämpning avseende det nödvändiga sambandet mellan den erhållna fördelen och ianspråktagandet av statliga medel, den andra avser en felaktig rättstillämpning när tribunalen fann att det förelåg ett ianspråktagande av statliga medel till följd av tillkännagivandet av den 4 december 2002 och erbjudandet om ett aktieägartillskott, betraktade som en enhet, den tredje avser en felaktig rättstillämpning vid prövningen av huruvida FT erhöll en fördel, genom att tribunalen inte beaktade kommissionens tillämpning av kriteriet om en försiktig privat investerare och den fjärde avser en missuppfattning av det utrymme för skönsässig bedömning som tillkommer kommissionen när den gör komplexa ekonomiska analyser.

65 Den tredje grunden består i tribunalen har missuppfattat och gjort en felaktig tolkning av det omtvistade beslutet.

66 Domstolen kommer först att pröva bolagen Bouygues första grund om kvalificeringen av uttalandena från juli 2002 och framåt som statligt stöd. Därefter prövas den första delen av bolagen Bouygues andra grund tillsammans med första delen av kommissionens andra grund om felaktig rättstillämpning avseende kvalificeringen av tillkännagivandet av den 4 december 2002 och erbjudandet om ett aktieägartillskott, betraktade som en enhet, som statligt stöd.

Bolagen Bouygues första grund: kvalificeringen av uttalandena från juli 2002 och framåt som statligt stöd.

67 Bolagen Bouygues första överklagandegrund består i att tribunalen har tolkat begreppet statligt stöd alltför restriktivt, missuppfattat innehållet i fransk rätt och gjort en felaktig rättslig kvalifikation av de faktiska omständigheterna, när den förkastade de argument som bolagen hade framfört för att visa att kommissionen hade gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning genom att inte kvalificera uttalandena från juli 2002 och framåt som statligt stöd.

68 Domstolen erinrar härvidlag om att bolagen Bouygues i mål T-450/04 bland annat yrkade att artikel 1 i det omtvistade beslutet skulle ogiltigförklaras, i den mån som artikeln innebär ett indirekt förkastande såväl av de argument som bolagen hade framfört i det klagomål de ingav till kommissionen den 22 januari 2003 som av de argument som hade framförts under det administrativa förfarandet, enligt vilka uttalandena från juli 2002 och framåt i sig själva utgör statligt stöd.

69 Såsom det framgår av punkterna 36 och 43 i denna dom och av punkterna 133 och 325 i den överklagade domen fann tribunalen att detta yrkande kunde prövas i sak men ogillade det.

70 Domstolen konstaterar härvidlag inledningsvis att det särskilt framgår av den ingående beskrivningen av de berörda åtgärderna i skälen 39–57 i beslutet att inleda det formella granskningsförfarandet att detta beslut uteslutande avser de anmälda åtgärderna och att kommissionen således inte genom beslutet har uppmanat intresserade parter att yttra sig i frågan om uttalandena från juli 2002 och framåt i sig själva utgjorde statligt stöd.

71 Enligt artikel 4.4, 6.1 och 13.1 i rådets förordning (EG) nr 659/1999 av den 22 mars 1999 om tillämpningsföreskrifter för artikel [88 EG] (EGT L 83, s. 1) är ett sådant beslut och en sådan uppmaning emellertid nödvändiga för att kunna fastställa föremålet för det administrativa förfarandet och för att säkerställa att kommissionen får tillgång till så omfattande upplysningar som möjligt.

72 Eftersom kommissionen inte har fattat något kompletterande beslut som kunde ha utvidgat föremålet för det administrativa förfarande som ledde fram till det omtvistade beslutet, till att omfatta frågan om uttalandena från juli 2002 och framåt i sig själva utgjorde statligt stöd, följer det således att kommissionen genom beslutet att inleda det formella granskningsförfarandet inte har tagit ställning till denna del av det klagomål som bolagen Bouygues ingav till kommissionen den 22 januari 2003.

73 Vidare framgår det av skäl 185 i det omtvistade beslutet att beslutets föremål är det erbjudande om ett aktieägartillskott som anmälts till kommissionen och att uttalandena från juli 2002 och framåt endast beaktas i den omfattning de objektivt sett är relevanta för bedömningen av nämnda utfästelse. Kommissionen har således enbart beaktat uttalandena i den omfattning de utgör bakgrunden för sistnämnda åtgärd.

74 Kommissionen har vidare i skälen 188, 189, 218 och 219 i det omtvistade beslutet anført att den inte hade tillräcklig information för att kunna ta ställning till frågan om nämnda uttalanden i sig själva utgjorde statligt stöd.

75 Slutligen framgår det av artikel 1 i det omtvistade beslutet att artikeln begränsar sig till att kvalificera aktieägartillskottet som statligt stöd som är oförenligt med den gemensamma marknaden och att den uteslutande nämner uttalandena från juli 2002 och framåt som bakgrund till det fastställda stödet.

76 Det kan under dessa omständigheter konstateras att det inte i det omtvistade beslutet tas ställning till den del av bolagen Bouygues klagomål i vilken de har gjort gällande att uttalandena från juli 2002 och framåt i sig själva utgjorde statligt stöd.

77 Härav följer att tribunalen gjorde sig skyldig till en felaktig rättstillämpning när den i punkterna 128 och 131 i den överklagade domen fann att artikel 1 i det omtvistade beslutet utgör ett avslag på begäran att uttalandena från juli 2002 och framåt ska kvalificeras som statligt stöd. Den omständigheten att kommissionen inte har tagit ställning till om dessa uttalanden i sig själva utgör statligt stöd, efter att ha mottagit bolagen Bouygues klagomål, kan nämligen inte i sig själv likställas med ett beslut att avslå klagomålen i denna del.

78 Tribunalen har således prövat frågor som kommissionen ännu inte har uttalat sig om och har blandat ihop de olika faserna i de administrativa och rättsliga förfarandena, vilket är oförenligt med kompetensfördelningen mellan kommissionen och domstolen och med de rättsmedel som fastställs i EUF-fördraget, liksom med kraven på en god rättskipning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 november 1981 i mål 60/81, IBM mot kommissionen, REG 1981, s. 2639, punkt 20; svensk specialutgåva, volym 6, s. 225).

79 Således saknar den första grunden, vilken består i att tribunalen har gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning vid bedömningen av om kommissionens påstådda avslag på begäran att uttalandena från juli 2002 och framåt ska kvalificeras som statligt stöd var rättsenlig, relevans.

Den första delen av bolagen Bouygues andra grund och den första delen av kommissionens andra grund: felaktig rättstillämpning rörande kvalificering av tillkännagivandet av den 4 december 2002 och erbjudandet om ett aktieägartillskott, betraktade som en enhet, som statligt stöd

Parternas argument

80 Bolagen Bouygues och kommissionen har för det första gjort gällande att tribunalen felaktigt ansåg att det, för att det skulle kunna fastställas att statligt stöd förelåg, skulle finnas ett sammanhang, ett nära samband, en motsvarighet och en överensstämmelse mellan den fastställda fördelen och ianspråktagandet av statliga medel. Det följer nämligen av rättspraxis att nämnda samband kan vara indirekt och att det inte krävs en sådan motsvarighet eller överensstämmelse.

81 För det andra anser de att tribunalens uppfattning om detta samband åsidosätter principen i artikel 107.1 FEUF, enligt vilken det inte görs någon skillnad mellan skälen för eller avsikten med

statliga ingripanden, eftersom dessa i artikeln definieras utifrån sina verkningar. När det som i förevarande fall är frågan om en rad åtgärder som är led i samma ingripande till förmån för ett företag ska det enligt bolagen Bouygues göras en helhetsbedömning av sambandet mellan fördelen och ianspråktagandet av statliga medel med beaktande av statens ingripande i dess helhet och dess varaktighet.

82 Kommissionen har preciserat att nära förbundna åtgärder som var och en för sig skulle kunna falla utanför begreppet statligt stöd trots att de leder till en betydande snedvridning av konkurrensen ska prövas tillsammans. Således anser kommissionen att erbjudandet om ett aktieägartillskott utgör statligt stöd mot bakgrund av uttalandena från juli 2002 och framåt

83 FT och Republiken Frankrike har först hävdats att begreppet statligt stöd förutsätter ett tillräckligt nära samband mellan en fördel för ett företag och en ekonomisk börda för staten. De har tillfogat att en ekonomisk börda på företagets vinster som leder till en minskning av statens skatteintäkter, enligt rättspraxis inte utgör ett sådant samband, medan statens avkall på skatteintäkter som den annars skulle ha uppburit skulle kunna utgöra ett sådant samband, såvida vissa företag har erhållit en indirekt fördel.

84 Republiken Frankrike anser dessutom att ianspråktagandet av statliga medel borde vara orsaken till och inte följden av fördelen. Kommissionen har enligt denna stat emellertid fört ett motsatt resonemang.

85 Förbundsrepubliken Tyskland har tillfogat att detta mål rör "biverkningarna" av uttalandena från juli 2002 och framåt, vilka inte kan innebära en börda som belastar statsbudgeten. Om en fördel som inte innebär en börda som belastar statsbudgeten kan snedvrida konkurrensen innebär inte detta att en sådan åtgärd ska underkastas kontrollen avseende statligt stöd. Den extensiva tolkning av kriteriet ianspråktagande av statliga medel som kommissionen och bolagen Bouygues har förespråkat skulle nämligen medföra att ett stort antal uttalanden, såsom dem som medlemsstaterna gjorde under finanskrisen år 2008 skulle underkastas kontrollen avseende statligt stöd.

86 FT och Republiken Frankrike har vidare påpekat att tribunalen inte krävde att fördelen skulle motsvara värdet av de medel som staten tillhandahöll. Tribunalen krävde enbart ett samband mellan fördelen och den ekonomiska bördan för statsbudgeten i den meningen att fördelen ska vara resultatet av en sådan börda. Tribunalen fann också att det kan vara fråga om ett ianspråktagande av statliga medel om det föreligger en tillräckligt konkret ekonomisk risk för statsbudgeten men undersökte, med rätta, om det förelåg rättsligt bindande skyldigheter.

87 FT har slutligen påpekat att principen i artikel 107.1 FEUF att statliga ingripanden ska definieras utifrån sina verkningar inte befriar kommissionen från att noggrant fastställa den fördel som ett företag har haft och undersöka om den härrör från statliga medel. Således kan kommissionen inte med stöd av en helhetsbedömning anse att ett potentiellt ianspråktagande av statliga medel som härrör från en annan och senare åtgärd, nämligen avsändandet av erbjudandet om ett aktieägartillskott, ska tillskrivas uttalandena från juli 2002 och framåt.

88 Republiken Frankrike har dessutom påpekat att tribunalen i punkterna 301–310 i den överklagade domen gjorde en helhetsbedömning av uttalandena från juli 2002 och framåt och erbjudandet om ett aktieägartillskott. Republiken Frankrike anser att tribunalen med rätta fann att det inte fanns något samband mellan de fastställda fördelarna och ianspråktagandet av statliga medel.

Domstolens bedömning

89 Bolagen Bouygues och kommissionen har huvudsakligen kritiserat tribunalen för att ha gjort sig skyldig till en felaktig rättstillämpning genom att kräva att det, för att det ska kunna fastslås att det förelåg statligt stöd, måste finnas ett nära samband mellan å ena sidan en fördel, som skulle fastställas separat vad beträffar tillkännagivandet av den 4 december 2002 och erbjudandet om ett aktieägartillskott, och å andra sidan ett ianspråktagande av statliga medel, som både motsvarade och överensstämde med den ena eller den andra av de fastställda fördelarna.

90 Såsom har erinrats om i punkterna 40 och 41 i denna dom fann tribunalen att det visats att FT erhållit en fördel genom tillkännagivandet av den 4 december 2002, men att det inte var bevisat att FT erhållit en ytterligare och separat fördel på grund av erbjudandet om ett aktieägartillskott.

91 I punkt 262 i den överklagade domen fann tribunalen att det följer av rättspraxis, att en sålunda fastställd fördel "ska följa av en överföring av statliga medel" och att det "i princip, för att detta krav på samband mellan den konstaterade fördelen och ianspråktagandet av statliga medel ska vara uppfyllt, [förutsätts] att fördelen har ett nära samband med en motsvarande kostnad som belastar statens budget eller att det på grundval av rättsligt bindande åtaganden av staten uppkommer en tillräckligt konkret ekonomisk risk som belastar denna budget."

92 I punkterna 293–298 i den överklagade domen företog tribunalen en separat prövning av tillkännagivandet av den 4 december 2002. Tribunalen fann särskilt, i punkterna 293–295 i domen, att det inte ankom på tribunalen att pröva om detta tillkännagivande innebar en överföring av statliga medel, då varken kommissionen eller bolagen Bouygues hade framfört ett sådant argument eller förebringat relevant och övertygande bevisning i detta hänseende.

93 I punkt 296 i den överklagade domen tillfogade tribunalen att "en överföring av statliga medel till följd av [det nämnda tillkännagivandet] ... kan under alla omständigheter endast motsvara en fördel som består i att en kreditfacilitet på 9 miljarder euro ställdes till förfogande, såsom uttryckligen förutsågs däri" och att "denna fördel [skiljer sig] från den som följer av uttalandena från juli 2002 och framåt såsom anges i" det omtvistade beslutet.

94 I punkt 297 i den överklagade domen preciserade tribunalen att "för att detta krav på samband mellan den fastställda fördelen och överföringen av statliga medel ska vara uppfyllt [förutsätts], att fördelen har ett nära samband med en motsvarande kostnad som belastar statens budget. ... Så är emellertid inte fallet i detta mål vad gäller förhållandet mellan den fördel ... som följer av uttalandena från juli 2002 och framåt ... och den påstådda överföringen av statliga medel till följd av att en kreditfacilitet på 9 miljarder euro ställdes till förfogande, såsom förutsågs i tillkännagivandet av ... den 4 december 2002."

95 Vad beträffar erbjudandet om ett aktieägartillskott fann tribunalen i punkt 299 i den överklagade domen att eftersom kommissionen inte styrkte att detta förslag medförde att en fördel hade beviljats, var det än mindre möjligt för tribunalen att slå fast att det hade skett en överföring av statliga medel som hade ett samband med denna fördel.

96 Såtillvida som kommissionen hade fastställt att statligt stöd förelåg på grundval av en helhetsbedömning av uttalandena från juli 2002 och framåt i förening med erbjudandet om ett aktieägartillskott fann tribunalen i punkt 307 i den överklagade domen att kommissionen inte kan "frigöra sig från sin skyldighet att identifiera en specifik fördel som innebär att det skett en överföring av statliga medel" och i punkt 309 i domen, att även om kommissionen hade möjlighet att ta hänsyn till samtliga inträffade händelser som tidsmässigt låg före tillkännagivandet av den 4 december 2002 för att fastslå att det hade förelegat en fördel i form av återskapande av finansmarknadernas förtroende och förbättring av villkoren för återfinansiering av FT:s skuld leder inte denna fördel till "en motsvarande minskning av statens budget eller att det uppkom en

ekonomisk risk som är tillräckligt konkret och belastar denna budget. Denna fördel skiljer sig i synnerhet från den som kan följa av [utfästelsen om ett] aktieägartillskott ... vars förekomst inte har styrkts i det [omtvistade] beslutet.”

97 Härav följer att tribunalen ansåg att kommissionen var skyldig att undersöka om varje enskilt statligt ingripande i sig innebar en specifik fördel som beviljats med hjälp av statliga medel. Tribunalen fann dessutom att villkoret om att stödet ska ha beviljats med hjälp av statliga medel i den mening som avses i artikel 107.1 FEUF var uppfyllt enbart om det fanns ett nära samband, och en överensstämmelse, mellan en minskning av statens budget eller en tillräckligt konkret ekonomisk risk för kostnader som belastar denna budget och en på detta sätt fastställd fördel.

98 Domstolen erinrar härvidlag först om att det framgår av artikel 107.1 FEUF att om inte annat föreskrivs i fördragen, är stöd som ges av en medlemsstat eller med hjälp av statliga medel, av vilket slag det än är, som snedvrider eller hotar att snedvrida konkurrensen genom att gynna vissa företag eller viss produktion, oförenliga med den inre marknaden i den utsträckning det påverkar handeln mellan medlemsstaterna.

99 Härav följer att endast fördelar som ges direkt eller indirekt med hjälp av statliga medel eller utgör en extra kostnad för staten ska betraktas som stöd i den mening som avses i artikel 107.1 FEUF. Det framgår nämligen redan av ordalydelsen i denna bestämmelse samt förfarandereglererna i artikel 108 FEUF att fördelar som ges med hjälp av annat än statliga medel inte omfattas av de ifrågavarande bestämmelsernas tillämpningsområde (se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 mars 1993 i de förenade målen C-72/91 och C-73/91, *Sloman Neptun*, REG 1993, s. I-887, punkt 19; svensk specialutgåva, volym 14, s. I-47, av den 1 december 1998 i mål C-200/97, *Ecotrade*, REG 1998, s. I-7907, punkt 35, och av den 13 mars 2001 i mål C-379/98, *PreussenElektra*, REG 2001, s. I-2099, punkt 58).

100 Det ska erinras om att det enligt fast rättspraxis inte alltid är nödvändigt att en överföring av statliga medel har ägt rum för att en förmån som beviljats ett eller flera företag ska anses vara statligt stöd i den mening som avses i artikel 107.1 FEUF (se, för ett liknande resonemang, dom av den 15 mars 1994 i mål C-387/92, *Banco Exterior de España*, REG 1992, s. I-877, punkt 14; av den 19 maj 1999 i mål C-6/97, *Italien mot kommissionen*, REG 1999, s. I-2981, punkt 16, och av den 16 maj 2002 i mål C-482/99, *Frankrike mot kommissionen*, REG 2002, s. I-4397, punkt 36).

101 Såsom statligt stöd betraktas bland annat ingripanden i olika former som minskar de kostnader som normalt belastar företagets budget och som därigenom, utan att det är fråga om subventioner i strikt bemärkelse, har samma karaktär och får samma effekter som dessa (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet *Banco Exterior de España*, punkt 13; av den 17 juni 1999 i mål C-75/97, *Belgien mot kommissionen*, REG 1997, s. I-3671, punkt 23, och av den 19 september 2000 i mål C-156/98, *Tyskland mot kommissionen*, REG 2000, s. I-6857, punkt 25).

102 Det är nämligen fast rättspraxis att statliga ingripanden i artikel 107.1 FEUF definieras med utgångspunkt i vilka verkningar de har (dom av den 5 juni 2012 i mål C-124/10 P, *kommissionen mot EDF*, punkt 77 och där angiven rättspraxis).

103 Då statliga ingripanden emellertid kan ta sig olika former och ska analyseras med utgångspunkt i vilka verkningar de har kan det inte uteslutas, såsom bolagen *Bouygues* och kommissionen med rätta har gjort gällande, att flera på varandra följande statliga ingripanden, vid tillämpning av artikel 107.1 FEUF, ska betraktas som ett enda ingripande.

104 Så kan bland annat vara fallet när de på varandra följande ingripandena, mot bakgrund av bland annat deras tidsföljd och syfte samt företagets situation vid tidpunkten för ingripandena,

uppvisar så nära samband att det är omöjligt att skilja dem åt (se, för ett liknande resonemang, dom av den 24 april 1980 i mål 72/79, kommissionen mot Italien, REG 1980, s. 1411, punkt 24).

105 Härav följer att tribunalen gjorde sig skyldig till en felaktig rättstillämpning när den fann att det var nödvändigt att påvisa en minskning av statens budget eller en tillräckligt konkret ekonomisk risk för kostnader som belastade denna budget och som hade ett nära samband med och motsvarade, eller vars motprestation var, en specifik fördel som följde av antingen tillkännagivandet av den 4 december 2002 eller av erbjudandet om ett aktieägartillskott, då den härigenom tillämpade ett kriterium vilket på förhand uteslöt att dessa statliga ingripanden till följd deras inbördes samband och deras verkningar kunde betraktas som ett enda ingripande.

106 Det erinras vidare om att det framgår av domstolens praxis att statliga ingripanden, som både kan leda till att de företag som blir föremål för dem hamnar i ett gynnsammare läge än andra företag och kan skapa en tillräckligt konkret risk för att det i framtiden kommer att uppstå en ytterligare börda för staten, kan belasta statliga medel (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Ecotrade, punkt 41).

107 Domstolen har särskilt haft anledning att förtydliga att fördelar som ges i form av en statsgaranti kan medföra en ytterligare börda för staten (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Ecotrade, punkt 43, och av den 8 december 2011 i mål C-275/10, Residex Capital IV, REU 2011, s. I-13043, punkterna 39–42).

108 Domstolen har för övrigt redan funnit att när förändrade marknadsvillkor som ger upphov till en indirekt fördel för vissa företag ekonomiskt sett är en följd av att det allmänna har gått miste om intäkter, kan inte ens den omständigheten att investerare har fattat ett självständigt beslut medföra att sambandet mellan nämnda intäktsförlust och den fördel som ges de berörda företagen upphör (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Tyskland mot kommissionen, punkterna 25–28).

109 Kommissionen ska därför för att kunna fastställa att statligt stöd föreligger kunna visa på ett tillräckligt direkt samband mellan den fördel som beviljas stödmottagaren och en minskning av statens budget, eller en tillräckligt konkret ekonomisk risk för en belastning av denna budget (se, för ett liknande resonemang, dom av den 8 september 2011 i mål C-279/08 P, kommissionen mot Nederländerna, REU 2011, s. I-7671, punkt 111).

110 Det är däremot, i motsats till vad tribunalen funnit, inte nödvändigt att en sådan minskning eller en sådan risk motsvarar eller överensstämmer med nämnda fördel och inte heller att fördelen har en sådan minskning eller en sådan risk som motprestation eller är av samma art som det ianspråktagande av statliga medel som fördelen härrör från.

111 Härav följer att tribunalen gjorde sig skyldig till en felaktig rättstillämpning såväl vid sin kontroll av kommissionens bedömning av vilket statligt ingripande som utgjorde statligt stöd som vid sin prövning av sambandet mellan den fastställda fördelen och det ianspråktagande av statliga medel som kommissionen konstaterat.

112 Republiken Frankrikes argument, att tribunalen i punkterna 301–310 i den överklagade domen gjorde en helhetsbedömning av sambandet mellan fördelen och ianspråktagandet av statliga medel, föranleder inte någon annan bedömning. Det följer nämligen av sammanfattningen i punkt 96 i denna dom att tribunalen tillämpade felaktiga kriterier, vilka anges i punkterna 105 och 110 i denna dom, vid denna prövning.

113 Eftersom tribunalens felaktiga rättstillämpning innebär att även det resonemang som utmynnat i slutsatsen i punkt 310 i den överklagade domen, med innebörden att kommissionen

hade missuppfattat begreppet statligt stöd, är felaktigt, ska överklagandet bifallas såvitt avser den första delen av bolagen Bouygues andra grund och den första delen av kommissionens andra grund.

114 Under dessa omständigheter ska den överklagade domen upphävas, utan att det är nödvändigt att pröva de andra grunderna för överklagandena.

Talan vid tribunalen

115 Enligt artikel 61 första stycket i stadgan för Europeiska unionens domstol kan domstolen, om den upphäver tribunalens avgörande, själv slutligt avgöra målet, om detta är färdigt för avgörande.

116 I förevarande fall förfogar domstolen över nödvändiga upplysningar för att slutligt avgöra tvisten, dels vad gäller yrkandet i mål T-450/04 om ogiltigförklaring av artikel 1 i det omtvistade beslutet, i den mån som kommissionen inte kvalificerade uttalandena från juli 2002 och framåt som statligt stöd, dels vad gäller den andra grundens andra del och den tredje grund som Republiken Frankrike och FT åberopat som stöd för sin respektive talan i de förenade målen T-425/04 och T-444/04, i den mån som denna delgrund och grund avser den omständigheten att det i det omtvistade beslutet fastslogs att Republiken Frankrike gett FT en fördel.

Prövning av yrkandet om giltigförklaring av artikel 1 i det omtvistade beslutet i mål T-450/04

117 Det framgår av punkterna 70–79 i denna dom att det inte i det omtvistade beslutet togs ställning till den del av bolagen Bouygues klagomål vari de gjorde gällande att uttalandena från juli 2002 och framåt i sig själva utgjorde statligt stöd.

118 Således saknar de grunder i ansökan som avser att artikel 1 i det omtvistade beslutet ska ogiltigförklaras, i den mån som kommissionen inte kvalificerade uttalandena från juli 2002 och framåt som statligt stöd, relevans.

Den andra delen av den andra grunden och den tredje grund som Republiken Frankrike och FT har åberopat, i den mån som denna delgrund och grund avser den omständigheten att det i det omtvistade beslutet fastslogs att franska staten gett FT en fördel

Parternas argument

119 Republiken Frankrike och FT har med den andra grundens andra del gjort gällande att kommissionen drog den felaktiga slutsatsen att det förelåg statligt stöd på grundval av två separata omständigheter, nämligen dels uttalandena från juli 2002 och framåt, dels franska statens ingripanden i december 2002. Då dessa omständigheter emellertid ägde rum vid olika tidpunkter kan de inte anses utgöra en enda åtgärd. Kommissionen har själv medgett att ingen av dessa omständigheter i sig själv skulle ha varit tillräcklig för att underbygga denna slutsats.

120 Med den tredje grunden har Republiken Frankrike och FT bland annat gjort gällande att det omtvistade beslutet är behäftat med uppenbara bedömningsfel, vilka kommissionen begick när den fann att marknaderna skulle ha kunnat uppfatta uttalandena från juli 2002 och framåt som ett åtagande från den franska staten och att uttalandena påverkade marknadssituationen i december år 2002. Vidare har FT gjort gällande att även kommissionens resonemang att erbjudandet om ett aktieägartillskott skulle ha gett FT en fördel som inte uppfyllde kriteriet om en försiktig privat investerare är behäftat med ett uppenbart bedömningsfel.

121 Republiken Frankrike och FT har således gjort gällande att det inte hade fattats något beslut om vilka åtgärder som skulle vidtas rörande FT vid den tidpunkt när uttalandet av den 12 juli 2002

gjordes och att det inte hade fattats något investeringsbeslut som kunde betecknas som ett bindande åtagande för den franska staten vid denna tidpunkt. Detta allmänna, villkorade och inte rättsligt bindande uttalande kan inte betecknas som ett klart, precist och oåterkalleligt åtagande för den franska staten.

122 Republiken Frankrike och FT har vidare bestritt att uttalandena från juli 2002 och framåt påverkade marknadsaktörernas uppfattning i december 2002 och gav upphov till en onormal och icke-försumbar stigning i värdet på FT:s aktier och obligationer. De har till stöd härför särskilt anfört att slutsatserna i en rapport av den 28 april 2004 bygger på en olämplig värderingsmetod och inte styrker vare sig att kursen på FT-aktien hade en markant onormal utveckling i juli 2002 eller att det förelåg ett orsakssamband mellan uttalandet av den 12 juli 2002 och en sådan utveckling.

123 Republiken Frankrike och FT har i detta sammanhang förtydligat att denna rapport endast avser de påstådda verkningarna av uttalandet av den 12 juli 2002 på marknaderna i juli 2002. Dessutom skulle det inte vara möjligt att i rapporten bedöma de förmodade verkningarna av uttalandet av den 12 juli 2002 på marknadssituationen i december 2002, eftersom det inte var möjligt att skilja dem från övriga omständigheter som inträffat under perioden juli till december 2002, såsom FT:s goda resultat och goda utsikter andra halvåret 2002, lösningen av situationen rörande bolaget Mobilcom, utnämningen av en ny verkställande direktör samt framläggandet av en plan för att återupprätta lönsamheten.

124 Slutligen har FT påpekat att kommissionen medgett att erbjudandet om ett aktieägartillskott inte i sig själv gav FT någon fördel, eftersom FT inte hade accepterat erbjudandet och FT har gjort gällande att det var uteslutet att marknaden kunde uppfatta detta erbjudande som ett tillkännagivande från den franska staten, som gick utöver statens deltagande i kapitalförstärkningen, eftersom förslaget var strikt begränsat till ett belopp av 9 miljarder euro och en varaktighet på 18 månader. Marknadernas positiva reaktion var väsentligen en följd av att det utnämns en ny verkställande direktör för FT och planen för att förbättra bolagets lönsamhet.

Domstolens bedömning

125 Republiken Frankrike och FT har med sina argument huvudsakligen gjort gällande att kommissionen gjorde fel när den bedömde att den franska statens ingripanden under perioden från den 12 juli 2002 till den 20 december 2002 utgjorde ett enda ingripande, att uttalandet av den 12 juli 2002 var ett åtagande från den franska staten, att uttalandena från juli 2002 och framåt hade påverkat marknadsaktörernas uppfattning i december 2002 och att erbjudandet om ett aktieägartillskott hade gett FT en fördel.

126 Domstolen erinrar först om att det bland annat framgår av skälen 188 och 189 i det omtvistade beslutet att kommissionen inte stödde sin bedömning att statligt stöd förelåg på ett åtagande som den franska staten skulle ha gjort genom uttalandet av den 12 juli 2002.

127 Vidare framgår det bland annat av skäl 194 i det omtvistade beslutet att kommissionen bedömde att erbjudandet om "aktieägar[tillskott] (som lämnades innan staten deltog i återfinansieringen av företaget) gav FT en fördel eftersom företaget kunde öka sin finansiering och lugna marknadens oro för om det skulle fullgöra sina förpliktelser". Kommissionen tillade att även om FT inte hade accepterat detta erbjudande "förespeglades marknaden ett [tillskott] som gav FT en fördel eftersom marknaden ansåg att [FT:s] ekonomiska ställning var solidare".

128 Kommissionen tillfogade i skäl 196 i det omtvistade beslutet, vari den undersökte om det förelåg ett ianspråktagande av statliga medel, "att statliga medel eventuellt kan ha belastats när aktieägar[tillskottet] offentliggjordes och villkoren för tillhandahållandet fastställdes ..., eftersom

marknaden fick intryck av att [tillskottet] faktiskt tillhandahållits ... och slutligen när det av ERAP paraferade och undertecknade [tillskotts]avtalet översändes till FT”.

129 Härav följer att kommissionen bedömde att tillkännagivandet av den 4 december 2002 och erbjudandet om ett aktieägartillskott, betraktade som en enhet, utgjorde en fördel som innebar ett ianspråktagande av statliga medel i den mening som avses i artikel 107.1 FEUF.

130 I den mån som Republiken Frankrike och FT anser att kommissionen gjorde fel genom att göra en samlad bedömning av tillkännagivandet av den 4 december 2002 och erbjudandet om ett aktieägartillskott kan det konstateras, såsom påpekats i punkterna 103 och 104 i denna dom, att statliga ingripanden kan ta sig olika former och ska analyseras med utgångspunkt i vilka verkningar de har. Följaktligen kan det inte utan vidare uteslutas att flera på varandra följande statliga ingripanden ska betraktas som ett enda ingripande, bland annat när sådana ingripanden mot bakgrund av deras tidsföljd och syfte samt företagets situation vid tidpunkten för ingripandena uppvisar ett så nära samband att det är omöjligt att skilja dem åt.

131 Det är uppenbart att tillkännagivandet av den 4 december 2002 inte kan skiljas från det aktieägartillskott som erbjöds i form av en kreditfacilitet på 9 miljarder euro, vilken uttryckligen nämns i tillkännagivandet. I detta sammanhang noteras även att tillkännagivandet av den 4 december 2002 gjordes samma dag som aktieägartillskottet anmäldes till kommissionen.

132 Det var för övrigt korrekt när kommissionen bedömde att det erbjudande om ett aktieägartillskott som offentliggjordes och anmäldes den 4 december 2002, gav FT en fördel i den mening som avses i artikel 107.1 FEUF.

133 Domstolen erinrar först om att det framgår av skäl 212 i det omtvistade beslutet, såsom har påpekats i punkterna 4, 6, 10 och 15 i denna dom, att Moody's och S & P sänkte FT:s kreditvärdighet till lägsta nivån för hög kreditvärdighet med negativa förväntningar och en kommentar om att denna placering enbart bevarades som följd av vad den franska staten hade anfört om FT.

134 Vidare framgår det av de upplysningar som lämnades i fotnoterna 112 och 116 i det omtvistade beslutet att marknaderna kunde tro att den franska statens ingripande, vilket nämns i punkt 132 i denna dom, hade säkrat FT:s kassaflöde, mot bakgrund av dess skulder, under de kommande tolv månaderna.

135 Slutligen framgår det av punkterna 14 och 17 i denna dom att FT den 11 och den 12 december 2002 verkställde två på varandra följande obligationsemissioner till ett samlat belopp av 2,9 miljarder euro, den 15 januari 2003 upptog ett lån i form av obligationsemissioner för sammanlagt 5,5 miljarder euro och den 10 februari 2003 förnyade en del av ett syndikerat lån som hade förfallit till betalning med 15 miljarder euro.

136 Det följer av vad som anförts ovan, såsom kommissionen med rätta har påpekat i skäl 194 i det omtvistade beslutet, att aktieägartillskottet utgör en fördel i den mening som avses i artikel 107.1 FEUF, eftersom det möjliggjorde för FT att ”öka sin finansiering och lugna marknadens oro för om det skulle fullgöra sina förpliktelser.”

137 Vad beträffar villkoret om ianspråktagande av statliga medel, vilket även det föreskrivs i artikel 107.1 FEUF, ska det konstateras att aktieägartillskottet avser en kreditfacilitet på 9 miljarder euro. Även om FT förvisso inte skrev under avtalet om aktieägartillskott, som tillsänts bolaget, kunde företaget, såsom kommissionen med rätta fastslog i skäl 196 i det omtvistade beslutet, när som helst skriva under avtalet och därmed omedelbart få rätt till en utbetalning på 9 miljarder euro.

138 Kommissionen har dessutom i fotnot 116 i det omtvistade beslutet anfört att FT den 5 december 2002 vid en presentation för investerare framställde "kreditfaciliteten" från den franska staten som omedelbart tillgänglig, att S & P samma dag meddelade att franska staten omedelbart skulle ställa en kredit till förfogande, att det meddelats Nationalförsamlingens finansutskott att aktieägartillskottet "redan ställts till förfogande för FT" och att Moody's den 9 december 2002 bekräftade att "en kreditfacilitet på 9 miljarder euro har inrättats".

139 Med beaktande av dels den ytterligare börda på 9 miljarder euro som potentiellt kan belasta statliga medel, dels den rättspraxis, som angetts i punkt 107 i denna dom, har kommissionen gjort en riktig bedömning när den fann att den fördel som anges i punkt 132 i denna dom hade beviljats med hjälp av statliga medel i den mening som avses i artikel 107.1 FEUF.

Övriga aspekter av den andra grundens andra del och den tredje grund som åberopats av Republiken Frankrike och FT samt övriga grunder som åberopats av Republiken Frankrike och FT

140 Domstolen konstaterar avseende den andra och tredje grund som åberopats av Republiken Frankrike och FT att målet inte är färdigt för avgörande, i den mån som dessa grunder avser kommissionens tillämpning av kriteriet om en försiktig privat investerare.

141 Detsamma gäller den första grund som åberopats av Republiken Frankrike och FT avseende åsidosättande av väsentliga formföreskrifter och rätten till försvar samt den fjärde grund som åberopats av Republiken Frankrike avseende avsaknad av motivering och även bolagen Bouygues yrkande att artikel 2 i det omtvistade beslutet ska ogiltigförklaras.

142 Målen T-425/04, T-444/04 och T-450/04 ska följaktligen återförvisas till tribunalen för prövning av nämnda delgrund, grunder och argument samt det yrkande som har framställts i tribunalen vilket inte har prövats av domstolen.

Rättegångskostnader

143 Eftersom målen återförvisas till tribunalen, ska frågan om rättegångskostnader anstå.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (stora avdelningen) följande:

- 1) **Den dom som meddelades av Europeiska unionens tribunal den 21 maj 2010 i de förenade målen Frankrike m.fl. mot kommissionen (T-425/04, T-444/04, T-450/04 och T-456/04) upphävs.**
- 2) **Målen T-425/04, T-444/04 och T-450/04 återförvisas till Europeiska unionens tribunal för prövning av de i tribunalen åberopade grunder och framställda yrkanden som inte har prövats av domstolen.**
- 3) **Frågan om rättegångskostnaderna anstår.**

Underskrifter

* Rättegångsspråk: franska.